Nieuwsbrief
nr. 27 / mei 2025

Beste Vrienden van St. Gerlach,

Belangrijke momenten in de katholieke kerk worden ingeluid met tekens voor onze zintuiglijke waarneming. Bij het verschijnen van deze nieuwsbrief is er witte rook uit de schoorsteen bij de Vaticaanse meeuwen geblazen. We hebben met andere woorden een nieuwe paus: Leo XIV! Zijn openingsrede is in deze Nieuwsbrief meegenomen, maar we blikken in de nieuwsbrief ook terug op het pontificaat van de met Pasen overleden paus Franciscus en op zijn erfenis.

Verder heeft onze nieuwe redacteur, br. Lazarus, zich verdiept in het leven van St. Gerlach, zijn er berichten vanuit de parochie en sluiten we luchtig af met het verhaal van de verdwenen Gerlachusklok van Banholt. Hoewel deze klok niet altijd de juiste toon wist aan te slaan, diende ook deze klok de zintuigelijke waarneming van de belangrijke momenten op de doordeweekse dagen en op de dag des heren.

Met vriendelijke groet,

Vrienden van St. Gerlach

VAN FRANCISCUS NAAR LEO

Goede Vrijdag

Op Goede Vrijdag leek er nog niets aan de hand. Kapelaan Shaiju bidt met ons op deze middag vanaf 15 uur onder de stralende zon de kruisweg in het nieuwe parkje. Onder de kruiswegstaties zijn voor deze gelegenheid bordjes aangebracht met de teksten die horen bij deze kruisweg.

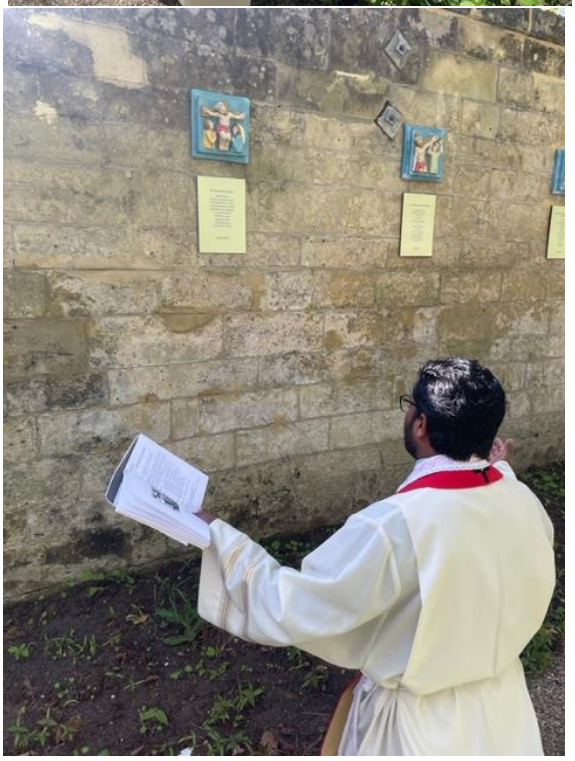

Paasmaandag: paus Franciscus overlijdt

Op Paasmaandag ontwaakten we met de mededeling dat paus Franciscus, hoofd van de katholieke kerk, in Rome was overleden. Namens de Nederlandse bisschoppen werd de hieronder volgende reactie gegeven.

Reactie op overlijden paus Franciscus van bisschop Van den Hende, voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie

Nu paus Franciscus is gestorven, herinner ik mij nog heel goed dat paus Franciscus na zijn verkiezing op 13 maart 2013 op het balkon van de Sint-Pieter verscheen en de mensen -terwijl hij zich voorover boog- vroeg om voor hem te bidden. Daarmee maakte hij duidelijk dat er in de Kerk steeds sprake is van wederkerigheid en samen op weg zijn. We mogen enerzijds steeds weer vragen om gebed en anderzijds ook zelf met ons gebed bij het bidden van de Kerk aansluiten. Paus Franciscus vertelde toen we als Nederlandse bisschoppen bij hem op bezoek waren (Ad Limina 2013) dat hij na het Tweede Vaticaans Concilie in de beginjaren van het pontificaat van Paulus VI als jongere jezuïet theologie studeerde. Geïnspireerd door de encycliek 'Ecclesiam Suam' van paus Paulus (1964) hechtte paus Franciscus grote waarde aan dialoog in en buiten de Kerk. Aangespoord door de exhortatie 'Evangelii Nuntiandi' van Paulus VI (1975) benadrukte ook paus Franciscus de missionaire opdracht van de Kerk om de vreugde van het evangelie te blijven verkondigen en daarvoor ook de samenwerking van alle geledingen in de Kerk verder te versterken. Het gaat om een vreugde die samenhangt met de liefde van God en met de opdracht tot naastenliefde in werken van barmhartigheid. Dat onderstreepte paus Franciscus ook in het door hem geïnitieerde Heilig Jaar van Barmhartigheid (2016). In die overtuiging toonde paus Franciscus gedurende zijn pontificaat grote liefde en zorg voor de armen en de vluchtelingen in de wereld van vandaag. De vreugde van het evangelie waarover de paus meermaals sprak bracht hem eveneens tot het thema van het Heilig Jaar 2025: pelgrims van hoop. In het voetspoor van zijn directe voorgangers heeft paus Franciscus als pelgrim van hoop veel gereisd om met de vreugde van het evangelie veel mensen te ontmoeten en in dialoog te treden. En in het besef dat de schepping door God aan de mens is gegeven als gemeenschappelijk huis, hield paus Franciscus met zijn encycliek Laudato si' (2015) wereldwijd het pleidooi om zorg te hebben voor de wereld waarin wij leven. Wij geloven in de vreugde van het evangelie en het eeuwig leven. Graag nodig ik alle gelovigen uit om voor de zielenrust van paus Franciscus te bidden nu hij is gestorven. Tevens vraag ik om te bidden voor de Kerk en de wereld in onze tijd. Dat we als Kerk onder de herderlijke leiding van een nieuwe paus de vreugde van het evangelie weten te bewaren, opdat veel mensen in de wereld van nu door onze liefde en hoop eveneens die vreugde van het geloof in Christus mogen leren kennen of herontdekken.

Mgr. Dr. Johannes van den Hende, voorzitter van de Nederlandse Bisschoppenconferentie en bisschop van Rotterdam

De encyclieken van paus Franciscus

In encyclieken (pauselijke brieven) geeft een paus zijn uitwerking van de katholieke leer. Hans de Jong gaf op de website van katholiek Nederland onder de titel “paus Franciscus, pelgrim van hoop” op Paasmaandag een overzicht van de encyclieken van paus Franciscus, die zijn nalatenschap aan ons zijn. De getuigenis van paus Franciscus in de encyclieken toont de hoop op een nieuw begin. [1]

Paus Franciscus publiceerde vier encyclieken. De eerste encycliek, Lumen fidei, was deels nog geschreven door Benedictus XVI. Hij publiceerde deze op 29 juni 2013. Op 18 juni 2015 publiceerde hij Laudato si’ en op 3 oktober 2020 Fratelli tutti. Zijn laatste encycliek, Dilexit nos, verscheen 24 oktober 2024 en gaat over de Heilig Hartverering.

Lumen Fidei (2013)

De encycliek Lumen Fidei gaat over het licht van het geloof. Paus Franciscus bouwt hierin verder op het werk van paus Benedictus XVI. De encycliek gaat over geloof in samenhang met hoop en liefde en gaat ook in op de thematiek van geloof en rede.

Enkele citaten maken dit duidelijk.

In Lumen Fidei schrijft hij: “Beetje bij beetje werd evenwel duidelijk dat het licht van de autonome rede niet in staat is om voldoende helderheid over de toekomst te verschaffen; uiteindelijk blijft dit licht in duisternis en laat het de mens achter in angst voor het onbekende. […] Zonder licht wordt alles verward en is het onmogelijk om een onderscheid te maken tussen goed en kwaad, tussen de weg die naar het doel leidt, en de weg die ons voortdurend in een cirkel laat ronddwalen omdat we niet weten welke de juiste richting is.” (Lumen Fidei 3)

“Het eerste gebied waarop het geloof licht schenkt aan het samenzijn van mensen, bevindt zich in de familiekring. Ik denk vooral aan de duurzame band tussen man en vrouw in het huwelijk. Het huwelijk ontstaat uit hun liefde, die een teken en aanwezigheid is van de liefde van God […]

Gegrondvest in deze liefde kunnen man en vrouw elkaar wederzijds liefde beloven, in een gebaar dat hun hele leven engageert en dat in veel facetten herinnert aan het geloof.” (Lumen Fidei 52)

Over de sociale implicaties van het geloof schrijft hij het volgende: “Door de openbaring van de liefde van God als Schepper leert het geloof ons bovendien de natuur meer te respecteren. […] Het geloof helpt ons om ontwikkelingsmodellen te vinden die niet uitsluitend op nut en voordeel gericht zijn […]. Het geloof leert ons om rechtvaardige regeringsvormen te bedenken, in het besef dat het gezag van God komt en als een dienst aan het algemeen welzijn.” (Lumen Fidei 54)

Laudato si’ (2015)

In 2015 schrijft hij de encycliek Laudato si’. Het is de eerste encycliek die nadrukkelijk aan de milieucrisis gewijd is. Hierin benadrukt de paus het belang van een ‘ecologische bekering’.

Enkele citaten maken dit duidelijk.

“Deze zuster (aarde, red.) protesteert om het kwaad dat wij haar hebben aangedaan, vanwege het onverantwoorde gebruik en het misbruik van de goederen die God in haar heeft gelegd. Wij zijn opgeroeid met het idee dat wij haar eigenaar en heer waren, bevoegd om haar te plunderen. […] Wij

[1] De citaten van de encyclieken zijn door De Jong ontleend aan teksten op de website www.rkdocumenten.nl.

vergeten dat wij zelf aarde zijn. Ons lichaam zelf wordt gevormd door de elementen van de planeet, haar lucht geeft ons adem en haar water schenkt ons leven en verkwikt ons." (Laudato si' 2)

"Ik geloof dat de heilige Franciscus het voorbeeld bij uitstek is van de zorg voor wat zwak is, en van een integrale ecologie, die met vreugde en authenticiteit wordt beleefd. […] Hij liet een bijzondere aandacht zien voor de schepping van God en voor de armsten en degenen die het meest in de steek worden gelaten. […] In hem kan men vaststellen hoezeer zorg voor de natuur, gerechtigheid jegens de armen, inzet in de samenleving en innerlijke vrede niet te scheiden zijn." (Laudato si' 10)

"Als 'de uiterlijke woestijnen zich in de wereld vermenigvuldigen, omdat de innerlijke woestijnen zo uitgestrekt zijn geworden', is de ecologische crisis een oproep tot een diepgaande innerlijke bekering […] Het beleven van de roeping behoeders van Gods werk te zijn is een wezenlijk onderdeel van een deugdzaam bestaan, het is niet iets optioneel en evenmin een secundair aspect van de christelijke ervaring." (Laudato si' 217)

"In de Eucharistie vindt de schepping haar grootste verheffing. […] God zelf, mens geworden, gaat zover dat Hij zich door zijn schepsel laat eten. De Heer wilde op het toppunt van het mysterie van de menswording ons binnenste bereiken door een stuk materie. Niet van bovenaf, maar van binnenuit, opdat wij in onze wereld zelf Hem konden ontmoeten. […] Verenigd met de mensgeworden Zoon, die tegenwoordig is in de Eucharistie, brengt heel de kosmos dank aan God." (Laudato si' 236)

Fratelli tutti (2020)

Midden in de coronacrisis publiceerde paus Franciscus de encycliek Fratelli tutti over de broederschap en sociale vriendschap. Niet zonder reden verscheen deze encycliek op 4 oktober, wanneer de Kerk de gedachtenis van de heilige Franciscus viert. De paus bepleit de opbouw van een broederlijke samenleving en dat daarbij iedereen nodig is.

Enkele citaten maken dit duidelijk.

"De recente coronapandemie leerde ons om alle mensen om ons heen te erkennen en te waarderen die, in volle paniek, op de crisis reageerden door hun leven op het spel te zetten. We begonnen ons te realiseren dat ons leven onlosmakelijk verweven is met en gedragen wordt door gewone mensen, die

moedig en zonder aarzelen de beslissende bladzijden van onze gedeelde geschiedenis hebben geschreven: artsen, verpleegkundigen, apothekers, winkeliers en supermarktmedewerkers, schoonmaakpersoneel, verzorgers, transportmedewerkers, mannen en vrouwen die essentiële diensten en de openbare veiligheid verzekeren, vrijwilligers, priesters en religieuzen ... Zij begrepen dat niemand in zijn eentje wordt gered." (Fratelli tutti 54)

"Jezus vertelde de parabel van de barmhartige Samaritaan als antwoord op de vraag: Wie is mijn naaste? Het woord 'naaste', in de samenleving van Jezus' tijd, betekende meestal diegene die het dichtste bij stond. Men vond dat hulp in de eerste plaats moest worden gegeven aan de leden van de eigen groep […] Jezus verandert die benadering volledig. Hij vraagt ons niet te beslissen wie dichtbij genoeg staat om onze naaste te zijn, maar eerder dat we zelf naasten worden." (Fratelli tutti 80)

"Wanneer de naaste een migrant is, ontstaan er complexe uitdagingen. Het ideaal zou natuurlijk zijn om onnodige migratie te vermijden door in de landen van herkomst voor iedereen de voorwaarden te creëren voor een waardig leven en een integrale ontwikkeling. Maar zolang er geen serieuze vorderingen in die richting geboekt worden, zijn we verplicht het recht van mensen te respecteren om een plaats te vinden die niet alleen voldoet aan hun basisbehoeften en die van hun familie, maar hen ook de kans biedt om zichzelf als persoon ten volle te ontplooien." (Fratelli tutti 129)

Dilexit nos (2024)

Paus Franciscus publiceerde deze encycliek op 5 juni 2024. De maand juni is in de katholieke geloofsbeleving toegewijd aan het Heilig Hart van Jezus. De encycliek valt samen met de vieringen ter herdenking van de 350ste verjaardag van de eerste verschijning van het Heilig Hart van Jezus aan de heilige Margaretha Maria Alacoque in 1673. Op 27 december van dat jaar verscheen Jezus aan de jonge 26-jarige Franse zuster en vertrouwde haar de missie toe om Zijn liefde te verspreiden, in het bijzonder naar de zondaars. Deze verschijningen, die plaatsvonden in het klooster van Paray-leMonial in Bourgondië, duurden zeventien jaar. Christus toonde zijn hart omringd door vlammen en omringd door een kroon van doornen - als symbool van de wonden die door de menselijke zonde waren toegebracht.

Deze encycliek vraagt om het belang van het hart te herontdekken. Enkele citaten maken dit duidelijk.

"Het symbool van het hart is vaak gebruikt om de liefde van Jezus Christus uit te drukken. Sommigen hebben zich afgevraagd of dit symbool vandaag de dag nog wel betekenis heeft. Maar omdat we leven in een tijdperk van oppervlakkigheid, waarin we krampachtig van het ene ding naar het andere rennen zonder echt te weten waarom, en eindigen als onverzadigbare consumenten en slaven van de mechanismen van een markt die zich niet bekommert om de diepere betekenis van ons leven, moeten we allemaal het belang van het hart herontdekken." (Dilexit nos 2)

"Als we het hart devalueren, devalueren we ook wat het betekent om vanuit het hart te spreken, met het hart te handelen, het hart te cultiveren en te genezen. Als we de specificiteit van het hart niet waarderen, missen we de boodschappen die het verstand alleen niet kan overbrengen; we missen de rijkdom van onze ontmoetingen met anderen; we missen poëzie. We verliezen ook de geschiedenis en ons eigen verleden uit het oog, omdat onze echte persoonlijke geschiedenis wordt opgebouwd met het hart. Aan het eind van ons leven zal alleen dat ertoe doen." (Dilexit nos 11)

Tot slot

Paus Franciscus wilde een getuige van hoop zijn. Hij schrijft in het slot van de proloog van zijn autobiografie: "Wij christenen moeten weten dat hoop misleidt noch teleurstelt: alles is geboren om te bloeien in een eeuwige lente. Uiteindelijk zullen we zeggen: Ik herinner me niets waarin U niet bent." Moge paus Franciscus in deze realiteit leven.

“BOUW BRUGGEN – GEEN MUREN”

Een paus wordt ook wel aangeduid als pontifex, dat wil zeggen als bruggenbouwer en wegbereider. Zijn ambtsperiode wordt dienovereenkomstig aangeduid als pontificaat. Aan het pontificaat van paus Franciscus kwam bij zijn overlijden een einde. Tijdens de uitvaartmis nam kardinaal Giovanni Battiste Re het woord. Daarin ging hij in op de inzet van paus Franciscus als vredesstichter en bruggenbouwer.

Uit de homilie van kardinaal Giovanni Battista Re bij de uitvaart van paus Franciscus:

Sint-Pietersplein, 26 April 2025

(…) Geconfronteerd met de oorlogen die woedden in de afgelopen jaren, met hun onmenselijke gruweldaden en talloze doden en vernielingen, heeft paus Franciscus onophoudelijk zijn stem verheven om te smeken om vrede en opgeroepen tot redelijkheid en eerlijke onderhandelingen om mogelijke oplossingen te vinden, omdat oorlog – zo zei hij – alleen maar dood en vernietiging van huizen, ziekenhuizen en scholen betekent. Oorlog laat de wereld altijd slechter achter dan hij was: hij is voor iedereen altijd een pijnlijke en tragische nederlaag.

“Bruggen bouwen en geen muren” is een oproep die hij herhaaldelijk heeft gedaan en zijn dienst aan het geloof als opvolger van de apostel Petrus is altijd verbonden geweest met de dienst aan de mens in al zijn dimensies. In geestelijke verbondenheid met heel de christenheid zijn wij hier talrijk aanwezig om te bidden voor paus Franciscus opdat God hem in de onmetelijkheid van zijn liefde moge opnemen.

Paus Franciscus sloot zijn toespraken en ontmoetingen altijd af met de woorden: “Vergeet niet voor mij te bidden”. Lieve paus Franciscus, nu vragen wij u voor ons te bidden en vanuit de hemel de Kerk, Rome en de hele wereld te zegenen, zoals u afgelopen zondag vanaf het balkon van deze basiliek ook hebt gedaan in een laatste omhelzing met het hele volk van God, maar ook in gedachten met de hele mensheid die met een oprecht hart de waarheid zoekt en de fakkel van de hoop hoog houdt.

***

Habemus Papam: “Wees een bruggenbouwer!”

Lang bleef het in Rome niet stil na het overlijden van paus Franciscus. Op donderdag 8 mei 2025 stond in lijn met het thema van de Heiligdomsvaart Maastricht 2025 een nieuwe bruggenbouwer op: paus Leo XIV. De eerste woorden van deze nieuwe pontifex aan de op het Pietersplein verzamelde menigte waren die avond als volgt:

Vrede zij met u allen! *Beste broeders en zusters, dit is de eerste groet van de verrezen Christus, de goede herder die zijn leven gaf voor de kudde van God. Ook ik zou willen dat deze vredesgroet jullie harten binnentreedt, jullie gezinnen bereikt, alle mensen, waar ze ook zijn, alle volkeren, de hele aarde. Vrede zij met u! Dit is de vrede van de Verrezen Christus, een ontwapenende vrede, een ontwapenende, nederige en volhardende vrede. Hij komt van God, God die ons allemaal onvoorwaardelijk liefheeft.*	

We horen nog steeds die zwakke maar altijd moedige stem van paus Franciscus die Rome zegende! De paus die Rome zegende, gaf zijn zegen aan de wereld, aan de hele wereld, die paasmorgen. Laat mij diezelfde zegen opvolgen: God houdt van ons, God houdt van jullie allemaal, en het kwaad zal niet overwinnen! We zijn allemaal in Gods handen. Laten we daarom zonder angst, hand in hand met God en elkaar, voorwaarts gaan. Wij zijn discipelen van Christus. Christus gaat ons voor. De wereld heeft Zijn licht nodig. De mensheid heeft Hem nodig als brug naar God en Zijn liefde. Help ook ons, dan elkaar om bruggen te bouwen, met dialoog, met ontmoeting, die ons allen verenigt om altijd één volk in vrede te zijn. Dank u, Paus Franciscus!

Ik wil ook al mijn broederkardinalen bedanken die mij gekozen hebben om de opvolger van Petrus te zijn en om samen met u te wandelen, als een verenigde Kerk altijd op zoek naar vrede, gerechtigheid, altijd op zoek om te werken als mannen en vrouwen trouw aan Jezus Christus, zonder angst, om het Evangelie te verkondigen, om missionarissen te zijn. Ik ben een zoon van de heilige Augustinus, een Augustijn, die zei: 'met u ben ik een christen en voor u een bisschop'. In die zin kunnen wij allen samen op weg gaan naar het vaderland dat God voor ons heeft bereid. Ik ben een zoon van de heilige Augustinus, een Augustijn, die zei: 'met u ben ik een christen en voor u een bisschop'.

Een speciale groet aan de Kerk van Rome! We moeten samen zoeken hoe we een missionaire Kerk kunnen zijn, een Kerk die bruggen bouwt, dialoog voert, altijd open om te ontvangen zoals dit plein met open armen. En als ik ook een woord mag zeggen, een groet aan allen en in het bijzonder aan mijn geliefde bisdom Chiclayo, in Peru, waar een gelovig volk zijn bisschop heeft begeleid, zijn geloof heeft gedeeld en zoveel heeft gegeven, zoveel om de trouwe Kerk van Jezus Christus te blijven.

Aan jullie allemaal, broeders en zusters uit Rome, uit Italië, van over de hele wereld, we willen een synodale Kerk zijn, een Kerk die wandelt, een Kerk die altijd vrede zoekt, die altijd naastenliefde zoekt, die altijd dichtbij wil zijn, vooral voor hen die lijden. […]

***

De heiligheid van Gerlach van Houthem: idool of icoon?

Wie de Vita van de heilige Gerlach oppervlakkig leest, komt tot de conclusie dat hij een man was van uitzonderlijke lichamelijke en geestelijke kracht. Hij presteerde bovennatuurlijke dingen en was meer een superman dan een herkenbaar medemens. Zo gelezen is er alle reden om Gerlach op een voetstuk te plaatsen en vol verering naar zijn leven te kijken! In moderne tijden zou hij een *idool* zijn waarvan jonge mensen in katzwijm raken. Waar ze posters van aan de muur hebben hangen en waar ze alle 'merchandise' van verzamelen: *'Heb jij al de laatste nieuwe Gerlach-medaille? Ik heb twee zakjes aarde van zijn graf! Ik heb gedronken van het water waar hij van heeft gedronken! Ik heb een stukje hout van zijn eik gekust!'*. Je zou naar al zijn concerten of toespraken willen gaan en al zijn boeken willen lezen. Je zou aan zijn lippen willen hangen en de aarde waar hij gelopen heeft willen kussen! Deze vorm van heiligenverering is echter idolatrie en wordt ook sterk afgewezen in de brief die als voorwoord aanwezig is bij de 2e druk (1745) van de Nederlandse vertaling van de Vita uit 1612 (Zie 'De kluizenaar in de eik, blz 143 e.v.').

Hoe moeten we er dan naar kijken? Dezelfde Vita geeft het antwoord als we haar nauwkeuriger lezen. Van de eerste tot de laatste bladzijde getuigt ze namelijk van het feit *dat God Zijn werk doet in Gerlach*. Gerlach was een gewone mens, net als wij allemaal. Sterker nog, de Vita benadrukt al in de eerste hoofdstukken dat hij een verdorven leven leidde en met lichte tred de 'ruime, brede weg' bewandelde. Hoe is hier dan de latere, grote, heilige Gerlach uit geworden? De Vita geeft in bijna ieder capitteltje het antwoord: *God werkte in en door Gerlach*. Er staat continu *'door Gods barmhartigheid', 'door Gods genade', 'door Gods werking in hem'*. Met andere woorden Gerlach was helemaal niet de superheld die op eigen kracht de wereld versteld heeft doen staan. Zoals geen enkele heilige dat is voor de Katholieke Kerk! Dat wordt in de brief die voorafgaat aan de Vita uitvoerig bevestigd met Schriftteksten en kerkelijke documenten. Maar wie of wat was de heilige Gerlach dan wel?

Volgens de Vita was Gerlach een echt mens. Een man van vlees en bloed. Zowel voor als na zijn bekering! Hij deed uitzonderlijke dingen, maar niet op eigen kracht. De Vita zegt bijna letterlijk dat God bovennatuurlijke dingen uitwerkt in Zijn vrienden. Uiteindelijk was de heilige Gerlach vooral dit: een vriend van God. En God werkt bijzondere dingen uit in hen die Hem liefhebben! Hij heeft Gerlach geroepen, omdat Hij hem eerst heeft liefgehad, zoals Hij ons allen eerst liefheeft. Gerlach heeft geantwoord op die roep met woorden zoals die van de profeet Samuël: *'Spreek, Heer, uw dienaar luistert' (1 Samuël 3,9).* En de Heer heeft gesproken in het leven van Gerlach en hem geheiligd, heilig gemaakt, heel gemaakt (holy/whole in het Engels). God heeft hem één gemaakt met Zichzelf. Zoals Hij ons belooft heeft. En Gerlach heeft zich één laten maken. Dát is de ware heiligheid van de heilige Gerlach en alle heiligen. Dat ze in navolging van Jezus én Maria hebben gezegd: *'Niet mijn, maar Uw Wil geschiede' (Matteüs 26,39)* en *'Zie, de dienstmaagd des Heren, mij geschiede naar Uw Woord' (Lucas 1,38)*. Ze hebben zich beschikbaar gesteld voor de werking van God in hun leven. Ze hebben de heilige Geest toegelaten en het stuur overgegeven. Dat is het voorbeeld dat deze gewone mensen (alle heiligen, Christus voorop!) ons gegeven hebben.

Daardoor zijn ze voor ons *iconen* geworden. Voorbeelden die we kunnen navolgen, omdat ze ons een menselijke weg gewezen hebben. Geen buitenaardse superwezens, maar gewone, gebrekkige mensen van vlees en bloed die zich bereid hebben verklaard om de Heer Zijn gang te laten gaan en zich hebben overgegeven aan Zijn Geest. Dan kunnen er werkelijk wondere dingen gebeuren in het leven van een gewone mens! Op die manier zijn ook alle relikwieën die we bezitten iconen die verwijzen naar de heilige Gerlach en daarmee automatisch verwijzen naar God die Zijn werk in hem gedaan heeft. Laten we op die manier de Heer eren in Zijn iconen! Zowel in de heiligen zelf als in hun relikwieën die ons ter beschikking staan.

DE VALSE GERLACHUSKLOK VAN HOUTHEM EN BANHOLT

Op 20 en 21 april 2025 was er in de Gerlachuskerk in Banholt een kleine expositie naar aanleiding van het 150 jarig jubileum van deze kerk. Daarin werd o.a. ingegaan op de wijding van de kerk aan St. Gerlachus. We maakten van de gelegenheid gebruik om ook te zien of we via deze expositie wat meer te weten konden komen over de Gerlachusklok van Banholt, de klok die Gerlachus naar Banholt bracht.

1. De Gerlachusdevotie in Banholt

Op de website van het bisdom Roermond werd enkele dagen voorafgaande aan de expositie een bericht geplaatst. Daarin werd uitgelegd hoe Gerlachus patroon van Banholt werd:

Gerlachus als derde keuze

Niet alleen over de bouw van de kerk van Banholt is gesteggeld, ook over de naam. Drie van de belangrijkste initiatiefnemers in 1874 heetten Hendrik. Hun voorstel was dus om de kerk naar de Heilige Henricus te vernoemen. Maar bisschop Paredis besloot dat het een H. Hartkerk moest worden. Dat gebeurde ook. "Want," zo zei de deken van Gulpen: "De boeren van Banholt moesten niet denken dat ze met hun gedram ook maar iets bereikt hadden." Bij de bouw van de kerk wist Banholt een oude klok uit de kerk Houthem te bemachtigen, waarmee de Gerlachusdevotie z'n intrede deed in Banholt. Toen de kerk in 1922 een nieuwe toren en een nieuw hoogaltaar kreeg, waren de Hendriken overleden en gaf bisschop Laurentius Schrijnen toestemming om de H. Hartkerk om te dopen in Gerlachuskerk.

We bezochten tijdens de Pasen de expositie om meer over die Gerlachusklok te weten te komen. Het bekende verhaal dat de eigenzinnige Banholtenaren hun eigen kerk gebouwd hebben zonder toestemming van de bisschop en hoe de kerk vervolgens toch een katholieke rectoraatkerk werd, was al te lezen in onze nieuwsbrief nr. 23 (voor een overzicht van al onze nieuwsbrieven, zie onze website: https://vriendenvansintgerlach.nl/over-ons/nieuwsbrieven.html). Maar in het midden bleef daarbij hoe ze in Banholt bij St. Gerlach als patroon kwamen. Het bisdom suggereert op haar website, zoals we lazen, dat de Banholtenaren zelf het patronaat van Gerlachus verhinderden, maar in de expositie wordt gesuggereerd dat het juist het bisdom zelf was dat de toewijzing aan St. Gerlach lange tijd dwarsboomde. Zo lazen we in de expositie op een bordje dat de Banholtenaren en de eerste rector van Banholt, Lambert Nijssen (1851-1919), reeds vroeg vrienden van St. Gerlach waren:

"*De bisschop mocht dan de van weinig christelijke naastenliefde getuigende keuze hebben gemaakt om de kerk tot groot verdriet van de inwoners niet aan Gerlachus te wijden, de rector kwam de Banholtenaren tegemoet. Hij stelde in Banholt heel snel het feest van Gerlachus in. Het werd al in het eerste jaar na zijn benoeming heel plechtig gevierd op 5 januari. Op het feest van Gerlachus, dat al snel drie dagen lang werd gehouden, kwamen in de volgende jaren meer en meer mensen af, ook vele bedevaartgangers. In 1897 waren het er meer dan ooit, met zelfs op 7 januari nog een 50-tal vreemdelingen*."

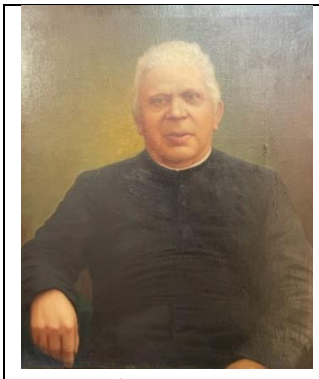

Lambert Nijssen

Links: Lambert Nijssen, de eerste rector van Banholt in 1881. Banholt viel toen nog onder de parochie van Mheer, zodat Lambert tevens kapelaan van Mheer was. Hij moest er onder andere voor zorgen dat de Banholtenaren hun paasplicht weer gingen vervullen nadat het Schisma van Banholt met zijn komst geëindigd was. De oudkatholieke priester Frans Svitek vertrok toen na een verblijf van nog geen 5 weken al weer uit Banholt. Dat er in Banholt oudkatholieke H. Missen werden gevierd, haalde de bisschop over om van Banholt een rectoraat te maken. Eerder had hij dat na een Banholtse handtekeningenactie nog geweigerd. Met zijn devotie tot St. Gerlach wist Nijssen het hart van de Banholtenaren te winnen. Zijn door Jean Laudy geschilderde portret opent de galerij van Banholtse priesters in de sacristie van de Gerlachuskerk in Banholt.

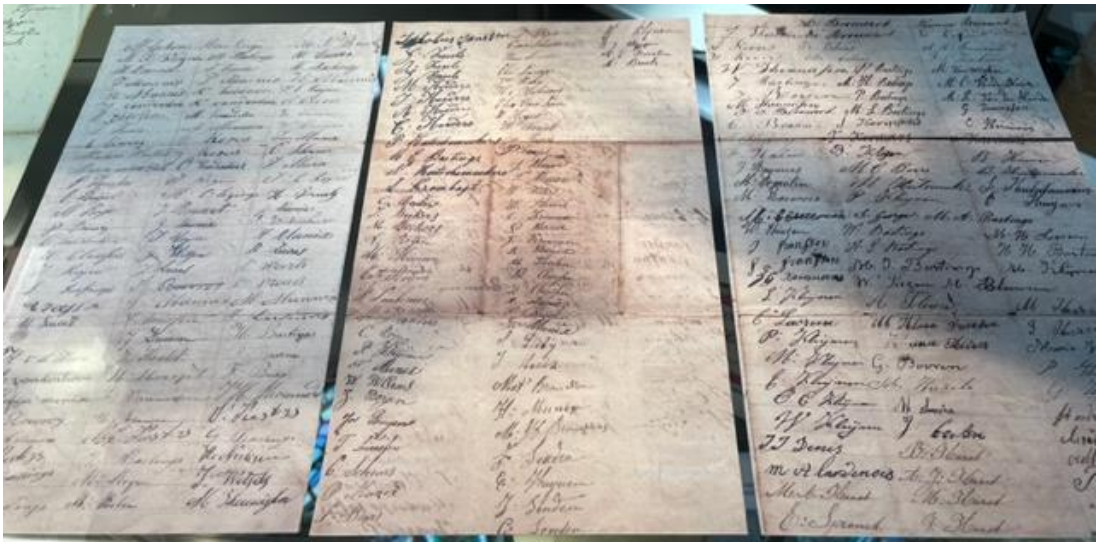

De handtekeningen van de Banholtenaren uit 1877 bij het verzoek van een rectoraat zijn bewaard gebleven.

Ook werd door de Banholtenaren al in 1881 de eerste Gerlachusden geplant, een jaarlijkse traditie die in Banholt nog steeds in ere wordt gehouden. Pas in 1927, veertig jaar na de handtekeningenactie, gaf het bisdom ook op het punt van het patronaat toe. Banholt mocht haar kerk aan St. Gerlach toewijden! Het document (met handtekening van de bisschop!) wordt in Banholt zorgvuldig bewaard.

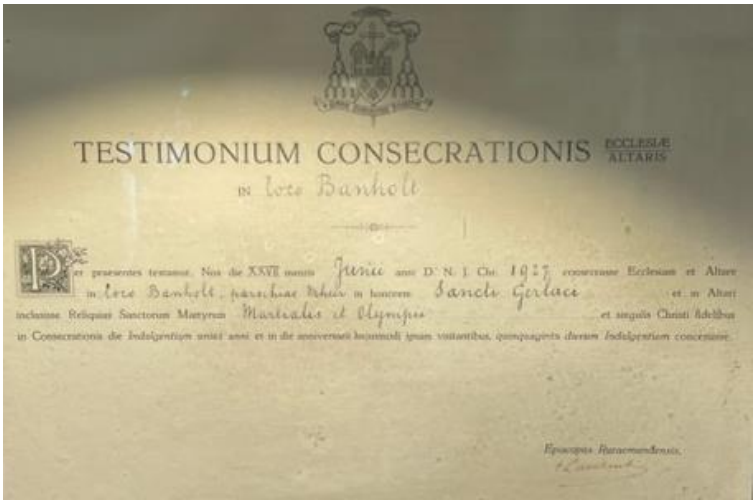

TESTIMONIUM CONSECRATIONIS ECCLESIÆ ALTARIS

in loco Banholt

Per præsentes testamur. Nos die XXVII mensis Junii anno D. N. J. Chr. 1927 consecrasse Ecclesiam et Altare in loco Banholt, parochiae Rhin in honorem Sancti Gerlaci et in Altari inclusisse Reliquias Sanctorum Martyrum Martialis et Olympii et singulis Christi fidelibus in Consecrationis die Indulgentiam unius anni et in die anniversario huiusmodi ipsam visitantibus, quinquagenta dierum Indulgentiam concessisse.

Episcopus Ruremundensis.

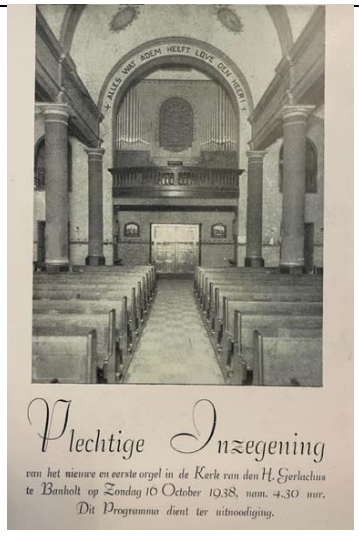

Banholt wordt parochie

De toewijding van de rectoraatkerk van Banholt aan St. Gerlach in 1927 werd de opmaat naar de stichting van de St. Gerlach parochie in 1937 en de plechtige inzegening dat jaar van de Gerlachuskerk. Het interieur van de kerk werd verrijkt en er kwam een vaandel (links) dat de stichting van de parochie herdenkt en dat nog steeds in de jaarlijkse Broonk van Banholt wordt meegedragen.

De toewijding van Banholt aan St. Gerlach is nog steeds groot. Tijdens het Gerlachusoctaaf 2025 liep bijvoorbeeld een groep van (voornamelijk) Banholtenaren met de gezichtsreconstructie van St. Gerlach door regen en wind van Houthem naar Banholt en tijdens de expositie met Pasen werden diverse relieken van St. Gerlach getoond:

Links: kies van St. Gerlach in messing reliekhouder. Rechts: stukje van de rechterrib van St. Gerlach

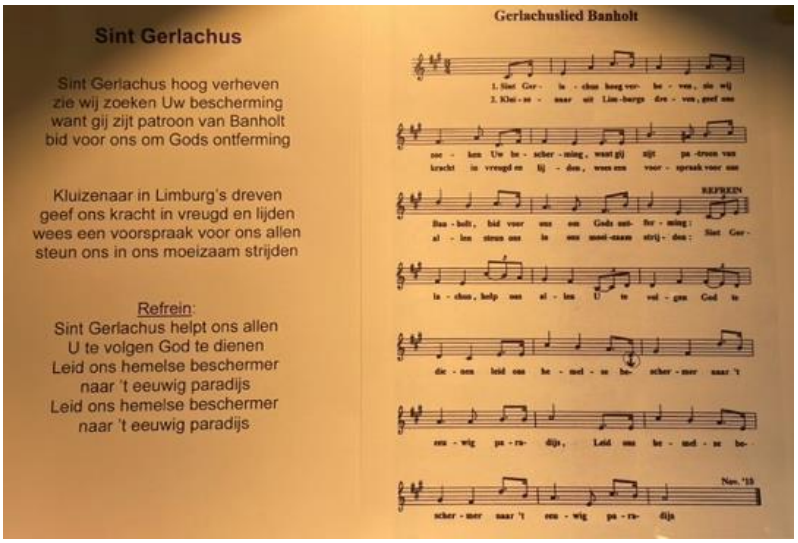

Banholt heeft zelfs een eigen Gerlachus zegel en een eigen Gerlachuslied.

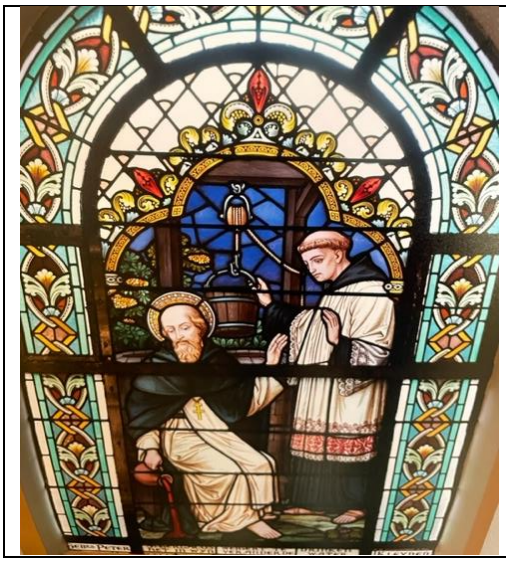

Links: scenes uit het leven van St. Gerlach afgebeeld in de glas-in-lood ramen in de Gerlachuskerk in Banholt.

2. De Gerlachusklok van Houthem

Maar dan toch het verhaal van de Gerlachusklok, de klok die de parochie en de kerk haar naam gaf. In een interview in onze nieuwsbrief 23 gaf Nicky Tossings aan dat dit verhaal terugkomt in het openluchtspel dat in Banholt op 5 juli 2025 zal plaatsvinden en ook in het boek "De Klompenraad uit de Dalestraat", dat dit najaar zal verschijnen. De klok is hieronder op een foto te zien ten tijde van de klokkenroof door de Duitsers in WO II. De Gerlachusklok is de kleine klok op de voorgrond.

Dan de twee grote vragen rond de Gerlachusklok:

2a Hoe kwam de Gerlachusklok in Banholt?

Een krantenartikel van 10 november 1956 vertelt hier meer over. De klok werd gekocht tijdens de zomerkermis van 1874 in Berg en Terblijt. De strijd tussen Banholt en Mheer, die zou leiden tot het schisma van Banholt, was toen al aan de gang. De kerk was in aanbouw en er werd een kerkklok voor gezocht. In die periode was een Banholtenaar, een zekere Josef van Genneberg, op kermiszondag op bezoek bij zijn vriendin in Berg en Terblijt. Bij een cafébezoek op die zondag in het nabijgelegen Geulhem, vertelde de kastelein hem dat in Houthem voor het eerst de nieuwe kerkklok te horen was. Grenneberg veinsde maagpijn, liet de kermis in Berg voor wat die was en ging snel terug naar Banholt. In Banholt werd vervolgens overleg gepleegd onder de dorpsbewoners. Ze besloten met paard en wagen naar Houthem te gaan om te zien of ze de oude klok van Houthem konden meenemen voor hun nieuwe kerk. In Geulhem werd weer gestopt om, zo bericht het krantenartikel, met een pot bier moed te krijgen voor het gesprek met de pastoor van Houthem. Met de pastoor werd een koopsom overeengekomen (48 stukken van 5 francs), die met een handslag zou zijn bezegeld. Het kerkbestuur van Houthem stond buitenspel, waardoor de transactie eigenlijk ongeldig was. De Banholtenaren keerden niettemin thuis met de oude valse Gerlachusklok van Houthem. De klok werd door hen in een houten stellage naast de steigers gehangen waardoor al kort na de klokkenkoop met de klok het Angelus geluid kon worden voor het middaggebed van de boeren die op de velden rond Banholt werkzaam waren. Toen bleek dat de in 1826 gegoten klok behoorlijk vals klonk. Er kwam na enige tijd dan ook een tweede kerkklok in de toren van de kerk van Banholt te

hangen die beter klonk. Luister voor (weer een andere versie) van dit verhaal: https://www.youtube.com/watch?v=8OtzFmxEcAk.

Publieke Aanbesteding

van het bouwen eener

NIEUWE KERK

te BANHOLT, gemeente MHEER.

—

Op Dingsdag, 3 Maart 1874, ten 2 ure namiddag, zal publiek worden aanbesteed, ten herberge van P. Bastings te Banholt-Mheer, het bouwen eener NIEUWE KERK aldaar, waartoe alle noodige bouwmaterialen ter plaatse zullen geleverd worden.

De voorwaarden van aanbesteding liggen ter inzage van belanghebbenden, elken Dingsdag en Vrijdag, bij den Heer Burgemeester der Gemeente, van af heden.

Banholt, 14 Februarij 1874.

De Commissie.

Links: de bouw van de kerk van Banholt werd dop 3 maart 1874 in de herberg van Bastings door de Klompenraad aanbesteed. Daar konden aannemers die voor de bouw in aanmerking wilden komen hun offerte in een melkbus indienen. Rechts: de kerk met het Gerlachusklokje in de toren. De huidige hoge toren zou later gebouwd worden.

2b Hoe verdween de Gerlachusklok uit Banholt?

De Gerlachusklok kwam na WO II weer terug in Banholt. De andere, grotere, klok echter niet. De verdwijning van de Gerlachusklok is dus niet de schuld van de Duitse bezetter en zijn handlangers. In de jaren vijftig kreeg de valse Gerlachusklok echter weer een beter klinkende zusterklok naast zich in de toren van de Gerlachuskerk in Banholt. De Gerlachusklok raakte daardoor in onbruik en op een gegeven moment gingen pastoor en kerkbestuur in Banholt zich afvragen wat ze met de valse Gerlachusklok moesten. Er werd een klokkengieter bijgehaald. De klokkengieter bood 500 gulden voor de klok.

Gerlachusklok blijft in Banholt

Verkoop aan voorstanders

(Van onze Limburgse redactie)

De verkiezingsstrijd in het landelijke Banholt rond het al of niet verkopen van de St. Gerlachusklok is geluwd. Voor de twee grootste partijen is de ontstane kloksaffaire bevredigend opgelost. De definitieve uitslag van de gehouden volksstemming heeft namelijk aangetoond, dat zes en vijftig gezinshoofden voorstanders zijn van verkoop en vijf en vijftig tegen verkoop gekant zijn.

Het pleit voor Banholt, dat een voor beide partijen aanvaardbare oplossing in zicht is, die zowel voor- als tegenstanders gelijk geeft. De Gerlachusklok zal namelijk aan de tegenstanders van verkoop worden overgedaan. De nieuwe eigenaars zullen hiervoor een financieel offer over hebben, aangezien zij voornemens zijn hetzelfde bedrag als een opkoper voor de bewuste klok over had (f 500) bijeen te brengen.

Wat de aanhangers van de klok met hun fel omstreden bezit zullen doen, weten ze nog niet.

ZATERDAG 10 NOVEMBER 1956

BANHOLT HOUDT VOLKSSTEMMIN OVER ST.-GERLACHUSKLOK

ZONDAGMORGEN UITSLAG TIJDENS PREEK

82 jaar oud

De krantenartikelen. Links: de Gerlachusklok blijft (voorlopig) in Banholt. Rechts: Banholt houdt volksstemming

Pastoor Brouwers besloot toen dat er in het democratische Banholt over gestemd zou moeten worden. De pastoor stelde zijn parochianen de vraag: moet de Gerlachusklok worden verkocht of als herinnering in Banholt worden bewaard? Er werden op een woensdag 125 stemformulieren in Banholt aan de gezinshoofden uitgedeeld voor deze stemming over de Gerlachusklok. Zaterdag werden de biljetten weer opgehaald zodat de pastoor tijdens de hoogmis op zondag de uitslag bekend kon maken. Volgens de expositie zou de klok eind 1956 op basis van de uitslag van deze volksstemming omgesmolten worden. De uitslag van de stemming was 56 stemmen voor omsmelting en 55 stemmen tegen. Dat was echter niet het einde van het verhaal, want aan de tegenstanders werd de gelegenheid geboden om de klok voor 500 gulden te kopen, wat vervolgens ook geschiedde. Hoe het verhaal verder gaat is vooralsnog onbekend. Alleen bekend is dat de Gerlachusklok vervolgens toch verdwenen is.

Kortom, de tentoonstelling heeft wel opgehelderd hoe de Gerlachusklok vanuit Houthem in Banholt terecht is gekomen. En ook is maar weer eens bevestigd dat het er in Banholt een stuk democratischer aan toegaat dan in Houthem of elders. Maar hoe de Gerlachusklok uit Banholt nou verdwenen is, dat blijft vooralsnog in elk geval voor de Vrienden van St. Gerlach een raadsel. Mogelijk brengen het openluchtspel dat in Banholt op 5 juli 2025 zal plaatsvinden of het boek "De Klompenraad uit de Dalestraat" dit najaar duidelijkheid in deze ingewikkelde kwestie. Wordt vervolgd!

***

Theater-voorstelling

Op 5 juli vormt de kerk het decor voor een prachtige openlucht theatervoorstelling. Acteurs uit eigen dorp, decors gemaakt door lokale vaklui en muziek verzorgd door harmonie Amicitia maken dat het een spektakel gaat worden.

GA OP 5 JULI 2025 MET DE VRIENDEN VAN ST. GERLACH MEE NAAR HET OPENLUCHTSPEL IN BANHOLT

Op 15 juni nemen de parochianen van Banholt en Houthem samen met de reliekbuste van St. Gerlach deel aan de Heiligdomsvaart in Maastricht. Vrienden van Sint Gerlach die belangstelling hebben om mee te lopen zijn uitgenodigd zich hierbij aan te sluiten. Graag even aanmelden via info@vriendenvansintgerlach.nl
Verder brengen we op 5 juli vervolgens een vriendenbezoek aan Banholt. Nadere informatie volgt nog, maar u kunt zich via ons alvast opgeven info@vriendenvansintgerlach.nl voor het openluchtspel in Banholt die dag. Een kaart kost EUR 5 voor een volwassene en EUR 2,50 voor kinderen. Wanneer u zich opgeeft reserveren we de kaarten voor u (zo lang de voorraad strekt!). We zullen de kosten voorschieten en rekenen dan met u af op 5 juli.

KLUIZENAARSWEEKEND IN DE ABDIJ VAN WESTMALLE

(30 & 31 mei 2025)

In het herziene Kerkelijk Recht van 1983 werd voor het eerst het kluizenaarsleven *voor vrouwen* officieel kerkelijk erkend in artikel 603. Deze levenswijze heeft altijd al bestaan, maar was enkel voor mannen officieel erkend. De heilige Gerlach is hier een mooi voorbeeld van door de erkenning van zijn levenswijze door de paus.

In 1994 startte op initiatief van pater Beyer s.J., die had geijverd om deze levensvorm ook voor vrouwen kerkelijk goedgekeurd te krijgen, een jaarlijkse 'kluizenaarsdag' voor Nederland en België. Sinds 2012 is de kluizenaarsdag met een avond uitgebreid, omdat er meer behoefte was aan onderlinge uitwisseling. We kunnen dus nu spreken van een 'kluizenaarsweekend'.

Na twee jaren zonder kluizenaarsweekend door Covid is de 'kluizenaarswerkplaats' opgericht. Zij organiseert nu jaarlijks het kluizenaarsweekend in de dagen na Hemelvaart. Het weekend vindt afwisselend plaats in de abdij van Westmalle en in de priorij Bethanië te Loppem bij Brugge. Het publiek is zeer gevarieerd. Enkele zogenaamde 'fulltime-kluizenaars', maar vooral ook mensen die in hun dagelijks bestaan zich willen laten inspireren door dit leven van gebed en stilte in de eenzaamheid. Zoals ook in de tijd van de heilige Gerlach zich vele mensen hebben laten inspireren door zijn levenswijze.

Het 'weekend' zal dit jaar plaatsvinden op vrijdag 30 en zaterdag 31 mei in de abdij van Westmalle.

Het thema zal zijn: ***Een betrouwbare leraar voor het leven in de eenzaamheid: H. Isaac de Syriër***

Joris van Ael, van het Leerhuis van de Kerkvaders in Gent, zal ons aan de hand van teksten van de H. Isaac de Syriër begeleiden door het weekend. U kunt ook dit jaar arriveren op de dag van tevoren, donderdagmiddag (Hemelvaart) vóór 16u, of op vrijdagochtend vóór 10u.

De kosten bedragen:

<u>Vanaf donderdag</u>
- gewone kamer (douche en toilet op de gang) 108 euro
- comfortkamer (douche en toilet op de kamer) 156 euro

<u>Vanaf vrijdag</u>
- gewone kamer (douche en toilet op de gang) 66 euro
- comfortkamer (douche en toilet op de kamer) 90 euro

(Eventueel met huur lakens (6 euro) en handdoeken (4 euro))

U kunt nog <u>*tot 20 mei*</u> inschrijven via een mail aan kluis.ermitage@gmail.com
Uw inschrijving is definitief na betaling. De bankgegevens zijn: NL27 INGB 0388 7151 03 ten name van RTM Laeven.

Van harte welkom!

De kluizenaarswerkplaats: br. Lazarus, zr. Christiane, Leontien en Pierre

NIEUWS UIT DE PAROCHIE – ST. GERLACH TE HOUTHEM

Stiltewandelingen in 2025.

Stap even uit het geraas van alledag en geniet van de stilte in de natuur. Wilt u deze ervaring beleven? Wees welkom!

Deze wandelingen vinden plaats op:

- Elke derde zondag van de maand 18 mei, 15 juni, 17 augustus, 21 september, 19 oktober, 16 november en 21 december.
- Start 10.30 uur, vertrek 10.45 u, einde 12.15 u.
- Start bij de ingang van heiligdom St. Gerlach.

Na de wandeling kunnen geïnteresseerden napraten over hun ervaringen in de parochiezaal tijdens het genieten van een kop koffie/thee. Ook kan er een beschouwend gesprek plaats vinden over de oorsprong en het spirituele pad van de stiltewandeling.

Gratis bezoek koorconcerten in heiligdom St. Gerlach

U bent welkom op de volgende data en tijden:

- **31 mei 2025** aanvang 15.00 uur
  Het Gospelkoor Joy of Sound uit Werkendam
  aantal 60 personen, duur optreden : 1 uur

- **6 juni 2025** aanvang 11.00 uur
  Het Rotterdamse Koor Ria van den Noort
  aantal 35 personen, duur optreden : 1 uur

Tentoonstelling in heiligdom St. Gerlach is: Kleur je leven!

In de tentoonstelling Kleur je leven zijn kleurrijke werken van Marij van Aken, Anne-Mieke Botty, Tiny en Hay Herben te zien en te bewonderen. Vele bezoekers zijn u reeds voorgegaan tot grote tevredenheid. U bent van harte welkom! U kunt de tentoonstelling bezoeken vanaf 6/4 tot en met 29/6 tijdens openingsuren ma. tot en met za. van 10.00-16.30 u, zondag vanaf 10.30 u. in heiligdom St. Gerlach, Onderstestraat 1 in Houthem-St. Gerlach.

Bijzondere rondleiding in Heiligdom St Gerlach

Wat: een rondleiding door de kerk, kapel, schatkamer en een beklimming van de toren.

Wanneer: elke eerste zaterdag van de maand van 14.00 tot 15.00 uur

Voor: geinteresseerde bezoekers.

Kosten: tot 14 jaar gratis - boven 14 jaar € 3.00 per persoon.

Aanmelden via de mail: coordinator@st.gerlach.nl